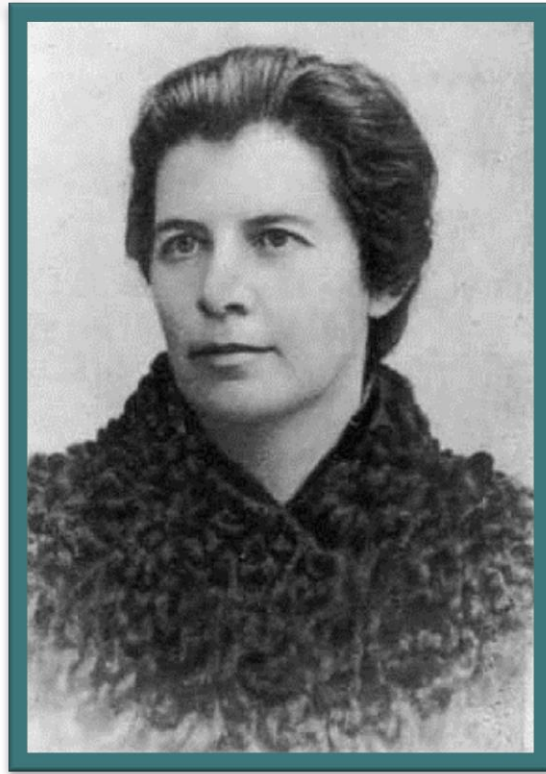

Департамент культури, молоді
та спорту Волинської ОДА
Волинська обласна бібліотека для дітей

«Берегиня української нації»

Інформаційний список до 175-річчя від дня
народження української письменниці,
прозаїка, драматурга, перекладачки,
літературного критика

Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач)

Луцьк 2024

«Берегиня української нації» : інформ. список до 175-річчя від дня народження української письменниці, прозаїка, драматурга, перекладачки, літературного критика Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач) / Волин. обл. б-ка для дітей ; авт.-уклад. О. Ребрина. – Луцьк, 2024. – 20 с.

Від укладача

Інформаційний список присвячений визначній постаті України, письменниці, етнографу, фольклористу, громадській діячці Олені Пчілці (Ольги Петрівни Косач), приурочений 175-й річниці від дня її народження. Видання вміщує біографічний нарис про життєвий і творчий шлях Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач), її твори, список літературно-критичних матеріалів, які є у фондах бібліотеки та веб-сайтів з відомостями про письменницю.

Видання адресоване користувачам середнього та старшого шкільного віку, а також організаторам дитячого читання.

Автор-укладач: провідний бібліограф відділу інформаційних технологій та бібліографії **Оксана Ребрина**

Відповідальний за випуск: в.о директора **Людмила Хілуха**

© Волинська обласна бібліотека для дітей, 2024

Ольга Петрівна Драгоманова-Косач – видатна письменниця, драматург, талановитий педагог, науковець, фольклорист та етнограф, публіцист, видавець, активна громадська діячка, мудра матір, яка виховала геніальну Лесю Українку.

Широко відома в Україні під літературним псевдонімом – Олена Пчілка. «Олена Пчілка – псевдонім, що мама придбала собі, як була ще зовсім молода, – згадувала пізніше її наймолодша дочка Ізидора. – Тоді наші батьки жили в Звягелі на Волині, там часом Ольгу звать Олена, а що мама дуже захоплювалась збиранням етнографічного матеріалу (вишиванки, тканини), то батько наш казав, що вона як тая пчілка працює». Як працююча бджола, протягом усього життя несла в щільник української культури свою посильну працю – художні твори, переклади, наукові праці. Панас Мирний, один із близьких друзів письменниці, не помилився, пишучи їй: «Нашим нащадкам доведеться оцінити Вашу щирю працю народною поговоркою: «Родюча, як земля, а робоча – як бджола».

Ольга Петрівна належить до плеяди діячів, які своєю невтомною працею зробили значний внесок до духовної скарбниці нації, збагативши своєю творчістю українську культуру. Її кипуча енергія і працюючість були поєднані не тільки з літературним хистом і здібностями, а й з надзвичайною принциповістю, сміливістю, наполегливістю та патріотичною самовідданістю. Ця жінка ніколи не зрікалася своїх поглядів і безстрашно пропагувала їх, не боячись ні арештів, ні в'язниць, ні репресій.

Народилася Ольга Петрівна Драгоманова 29 червня 1849 року в місті Гадяч на Полтавщині.

Родина походила з козацького роду перекладачів і дипломатів Драгоманів, відомих ще з часів Гетьманщини. Засновник роду, грек за походженням, перебував на дипломатичній службі Богдана

**Петро Якимович
Драгоманов**

Хмельницького. Батько майбутньої письменниці, Петро Якимович Драгоманов, був освіченим поміщиком-юристом – захоплювався літературою, писав вірші та оповідання, збирав народну творчість. Знав англійську, німецьку, французьку та латинську мови, його переклади друкували в часописах.

**Єлизавета Іванівна
Драгоманова**

Мати – Єлизавета Іванівна Цяцька, була дочкою полтавського дворянина, звичайна хуторянська панна, що вміла читати, але «написати могла лише своє прізвище і ні слова більше», як стверджує її дочка Ольга. Вона мала гарний голос, знала безліч народних пісень, які співала дітям.

Сім'я жила в просторому будинку, при якому був гарний сад з пасікою. З любов'ю розповідала Олена Пчілка про свою рідну домівку: «Була та гадяцька садиба на високій, крутій горі і спускалася до річки Псла. Під самим Гадячем впадає

Будинок Драгоманових у Гадячі

у Псьол річка Грунь і разом з водами Псла оточує великий острів з

кучерявими вербами, а поза островом розстеляється зелена долина, поки не замикає її на обрїю великий вічнозелений бір сосновий... Дивлячись з нашого вікна на все те поєднання гір, води і зеленощів, я завжди думала, що се чи не найкращий на всю Полтавщину краєвид, – а вона ж має так багато чудових куточків».

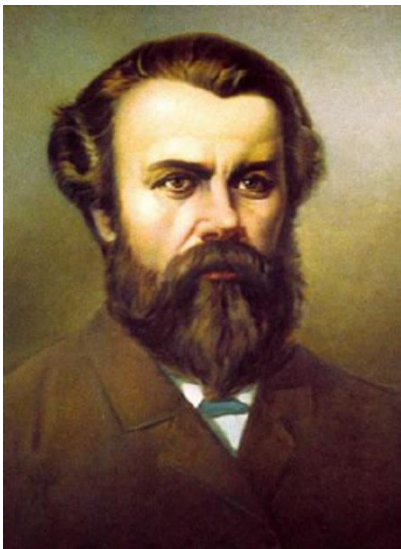
В родині Драгоманових було шестеро дітей (Михайло, Іван, Варвара, Ольга, Єлена, Олександр), яких виховували в гуманістичному дусі, привчали шанувати українські народні звичаї, обряди, любити природу, мистецтво. Олена Пчілка згадувала: «Можна сказати, що українська течія оточувала нас могутньо: се була українська пісня, казка, все те, що створила українська народна думка і чого держався тодішній народний побут. А пісень чули ми за дитячі літа стільки, що й не злічити! Усякі народні обрядності не минали нашого двору: колядування, посипання, запросини на весілля. Чи можна ж було нам не знати українського слова, коли воно було просто таки нашою рідною, притаманною стихією?».

Початкову освіту Ольга здобула вдома – її першим вчителем був батько. Дівчинка росла сміливою й непосидючою, мала гострий розум. Коли їй було десять років, помер Петро Якимович і старший брат Михайло, який уже був студентом Київського університету, опікувався подальшою освітою сестри. У 1861 році забрав дванадцятирічну Ольгу до Києва і влаштував на навчання в Київський зразковий пансіон шляхетних дівиць Агати Нельговської. Це був найсолідніший навчальний заклад, у якому викладали найкращі та найвідоміші на той

час педагога – Є. Судовщиков (вчитель словесності), М. Пирогов (вчитель фізики та природознавства) та інші. Там Ольга здобула ґрунтовні знання з літератури, опанувала німецьку та французьку мови. У 1866 році написала перше гумористичне оповідання «Die tenuaren eines Huttes», як завдання з німецької мови на закінчення пансіону, яке вийшло друком у журналі «Für die Jugend».

Свою творчу діяльність Олена Пчілка розпочала перекладами. Першою літературною спробою був переклад казок Андерсена. З метою популяризації рідного слова перекладала твори М. Гоголя, Овідія, Сапфо, Дж. Свіфта, А. Міцкевича, Ю. Словацького, В. Гюґо, Ф. Шіллера, Й. Гете, Г. Гейне, Ч. Діккенса, Ф. Брет-Гарта, Гі де Мопассана та інших. Їй належить авторство таких звичних для нас слів як «мистецтво», «переможець», «променистий», «палкий». Часто підписувала свої твори псевдонімами, зокрема такими: Анело, Бабуся Олена, Віщий Олег, Княжна, Кучубеївна, Колодяжинська О. та інші.

Велику роль у житті майбутньої письменниці відіграв її старший брат – Михайло Петрович Драгоманов. Завдяки йому вона опиняється в інтелектуальному центрі Києва – нові знайомства і зустрічі сприяли розширенню світогляду і виробленню власного ставлення до політично-культурних явищ і подій. Він залучив дівчину до київського товариства «Громада» (культурно-освітньої організації ліберальної української інтелігенції), серед членів якого були композитор Микола Лисенко, письменник Михайло Старицький, етнограф і фольклорист Павло Житецький, Олександр та Софія Русови, яких об'єднувала любов

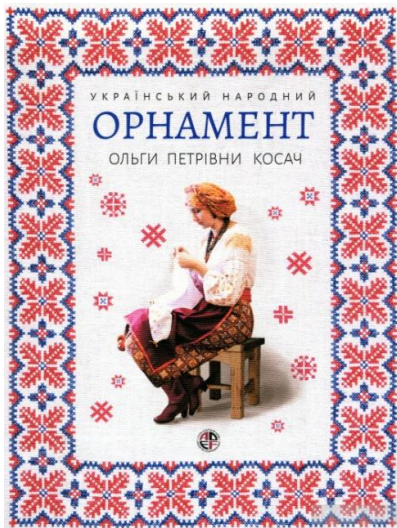
до української історії, культури, народного побуту, права. Ольга Петрівна познайомилась із студентом Київського університету Петром Антоновичем Косачем, який також був членом товариства.

У 1868 році Ольга та Петро одружилися та подружжя Косачів переїхало у місто Звягель (Новоград-Волинський), де чоловік обіймав посаду голови з'їзду мирових посередників, мав велику прихильність до селян, захищав їх у суді. У Звягелі родина прожила десять років, там народилося троє їхніх дітей: Михайло, Лариса (у майбутньому Леся Українка), Ольга.

Сім'я Косачів

Історична Волинь з її природою, пам'ятками історичної минувшини, народними піснями, етнографією зачарувала Олену Пчілку. Вона записувала пісні, народні перекази, збирала етнографічні матеріали, зацікавлення якими перейняла від батька та брата Михайла.

Пісенний матеріал надсилала М. Лисенкові, та М. Драгоманову, працювала над розвідкою «Вислід про колядки волинські». Захоплювалася вивченням української вишивки, її альбом з результатом досліджень – «Український народний орнамент», вийшов друком 1876 року та був презентований на Всесвітній виставці у Парижі. Ця перша наукова праця Ольги

Петрівни здобула високу оцінку українських та західноєвропейських учених. За свідченням Ольги Косач-Кривинюк: «З наймолодшого віку Леся бачила, як мама збирала народні узори, перемальовувала їх,

лагодячи до друку. Леся дуже добре розумілася на них і артистично виконувала різні українські народні вишиванки».

У Звягелі молода енергійна жінка поринула в громадську роботу, згуртувавши навколо себе людей, готових працювати для народу. Відсутність української книги, видавничої бази висунули цю проблему на перше місце. Завдяки її зусиллям та матеріальній підтримці була заснована місцева бібліотека, яка складалася виключно з українських книг; створено невеличке видавництво, метою якого було сприяння друку книг українською мовою з різних галузей знань, доступних народові.

У 1876 році Ольга Петрівна разом із чоловіком їздила в Париж, до брата Михайла, який на той час був емігрантом, особою «небезпечною» для влади. Перебування за кордоном та таємний донос вплинули на службове становище Петра Косача і його 1879 року перевели до Луцька на посаду голови Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників.

У Луцьку Ольга Петрівна розгорнула активну громадську діяльність, створила осередок літературного і театрального руху, вступила у місцеве драматичне товариство, заснувала в бібліотеці український відділ. За матеріальної підтримки чоловіка організувала «Невеликий гурток волинський» (НГВ), видала від його імені «Співомовки» С. Руданського (1880), над якими працювала разом з П. Житецьким.

Садиба Косачів у селі Колодяжне

В травні 1882 року сім'я Косачів переїхала в село Колодяжне на Ковельщині. В родинному маєтку

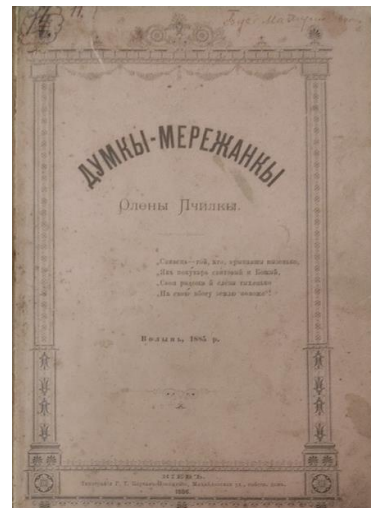

народилися Оксана, Микола та Ізидора. Подружжя Косачів виховували дітей справжніми українцями, прищеплюючи їм змалечку любов до рідного слова. В особі матері, Ольги Петрівни, діти мали талановиту вчительку з української та іноземних мов, зарубіжної літератури, співів, малювання, танців, гри на музичних інструментах. Обов'язковими були уроки праці, на яких вчили дітей доглядати за садом, вирощувати овочі, створювати казкові квітники, вишивати, облаштовувати будинок. Важливу роль у духовному розвитку дітей відіграв домашній український драматичний театр, виконувати ролі в якому запрошували дітей з інших родин. В Колодяжному проходились Шевченкові роковини, різдвяні вертепи. В імпровізованому домашньому театрі була поставлена історична драма Олени Пчілки «Кармелюк». З вдячністю і гордістю називала Леся Українка свою матір найкращою, найрозумнішою, найталановитішою жінкою світового рівня.

1882 року в Києві вийшла друком книга Олени Пчілки «Українським дітям» з перекладами іноземних авторів. Цей збірник був найулюбленішою книжкою її дітей.

Статті Ольги Петрівни друкувалися у львівському часописі «Громадський друг» (1878). Видала твори М. Гоголя у своєму перекладі: «Записки причинного», «Весняної ночі»; водевіль «Сужена – не огужена!» (1881). Її твори, починаючи з 1880 року з'являються у журналі «Зоря»: оповідання «Пігмаліон» (1884), «Забавний вечір» (1885), «Чад» (1886), незакінчена повість «Світло добра і любові» (1887-1888), «Соловейовий спів» (1888), «Маскарад, «За правдою» (1889). У журналі також видрукувані перші твори дітей письменниці: Михайла (псевдонім Обачний) – оповідання «Різдво під хрестом

полудневим» (1889) та Лариси (Лесі Українки) – поезії «Конвалія», «Сафо» (1884). Разом із М. Старицьким підготувала і видала два випуски альманаху «Рада» (1883, 1884), у якому вперше було надруковано її поезії та поему «Козачка Олена» під псевдонімом Олена Пчілка. В 1886 році в Києві виходить друком збірка поезій під назвою «Думки-мережанки» – вона складалася з 4-ох розділів і охоплювала поезії написані впродовж 1881-1885 рр.

Олена Пчілка – активна учасниця українського жіночого руху. Разом з письменницею Наталією Кобринською видала у Львові перший феміністичний жіночий альманах – «Перший вінок» (1887). До нього увійшли: оповідання Олени Пчілки «Товаришки» та поема «Дебора», три поезії Лесі Українки та поема «Русалка». Іван Франко вважав альманах одним із найкращих видань того десятиліття.

Наприкінці 1890-х років родина Косачів переїхала до Києва, де широко розгорнулася літературно-громадська праця письменниці: була засновницею літературного товариства молодих українців «Плеяда», завідувачкою літвідділу «Київського літературно-артистичного товариства». Крім організації вечорів пам'яті українських діячів (Т. Шевченка, Л. Глібова, Г. Гребінки, П. Куліша) товариство проводило літературні й музичні конкурси, займалося видавничою діяльністю. Його членами були: Леся Українка, Михайло Косач, Максим Славінський, Віталій Боровик, Володимир Самійленко та інші. У 1903 році товариство припинило свою діяльність через заборону влади.

Початок нового століття позначився для письменниці болючими втратами найближчих і найдорожчих їй людей: смерті сина Михайла

(1903), чоловіка Петра Антоновича (1909), доньки Лесі (1913), найщиріших друзів – М. Старицького (1904) та М. Лисенка (1912). Свій постійний біль вона затамовувала працею – опублікувала в журналі «Київська старина» наукову розвідку «Українські колядки» (1903), до якої увійшло 12 унікальних колядок та інших волинських пісень.

Революція 1905 року сприяла ще більшому розгортанню громадської діяльності. Ольга Петрівна для багатьох була взірцем мужності, сили волі, незламності духу. Протягом усього життя вона наполегливо, безкомпромісно боролася за відродження національної культури, за право говорити, писати й друкувати книги рідною мовою. Неодноразово зверталася до уряду з вимогою скасувати заборону друку й викладання у школі українською мовою.

З 1907-1914 рр. Олена Пчілка була видавцем та редактором журналу «Рідний край» з дитячим додатком «Молода Україна» (1908-1914), де чимало уваги приділялося історії, етнографії, народній творчості, питанням розвитку української мови та літератури.

Більша частина творчого доробку Олени Пчілки – дитячі твори. Для наймолодших читачів вийшла друком книга «Зелений гай.

Віршики й казки з малюнками для дітей» (1914), «Байки. Для сім'ї та школи» (1918), збірка оповідань та віршів «Книжка-різдвянка» (1919). Олена Пчілка першою почала працювати в царині дитячої драматургії. Її перу належать п'єси – «Весняний ранок Тарасовий» і «Казка Зеленого гаю», дитяча опера «Дві чарівниці» (1919). Більшість її

дитячих п'єс було інсценізовано в аматорських гуртках Києва, Миргорода, Гадяча, Кам'янець-Подільського.

Під час революції (1917) і громадянської війни Олена Пчілка жила в Гадячі. Там вона організувала аматорський дитячий театр, була редакторкою місцевої «Газети Гадяцького земства» (1917), яку видавала під назвою «Рідний край» виключно на українській мові.

В останні роки життя, коли почалися сталінські репресії проти української інтелігенції, Ольга Петрівна Косач зазнала переслідувань.

В 1920 році була заарештована за «контрреволюційні» виступи і лише завдяки втручання близьких людей була звільнена і виїхала до молодшої доньки Ізидори в Могилів-Подільський.

1924 року повернулася до Києва, де продовжила творчу працю, була активним членом правління літературно-артистичного товариства, одним з організаторів низки заходів з ушанування пам'яті І. Котляревського, активною учасницею створення першої експозиції у Музеї старожитностей (нині Національний художній музей України). З 1924 року працювала в історично-філологічному відділі УАН, займалася етнографічними розвідками, писала спогади, була у складі етнографічної, літературно-історичної, заходознавчої комісії АН УРСР, була першою жінкою членом-кореспондентом УАН (1925). Входила до Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка в Києві, Всеросійської спілки працівників освіти, Київської спілки наукових працівників, була учасницею київського правління Товариства прихильників миру, засновницею Українського відділу у Всеросійському союзі рівноправності жінок.

В 1926 році опублікувала етнографічні розвідки: «Про легенди і пісні», «Малювання на стінах», «Спогади про Михайла

Драгоманова». 1927 року в Києві вийшло п'яте, останнє прижиттєве, видання альбому Олени Пчілки «Українські узори», а 1930 році у Харкові видано збірку «Оповідання» з її автобіографією.

У 30-ті роки по всій Україні прокотилася страшна руйнівна хвиля масових арештів у зв'язку з процесом Спілки визволення України. Коли до вісімдесятирічної Олени Пчілки прийшли з ордером на обшук і арешт важкохвора жінка вже не могла ходити.

Відійшла у вічність славетна українська письменниця й громадська діячка 4 жовтня 1930 року. Похована в Києві, на Байковому кладовищі поряд з могилами її дітей і чоловіка.

Лише через 40 років після смерті письменниці була відновлена публікація її творів. Вийшли друком збірки: «Збентежена вечеря» (1970), «Твори» (1971), найповніше видання творів «Годі, діточки, вам спать» (1991) та інші.

У 1991 році видавництво «Веселка» заснувало Літературну премію імені Олени Пчілки. Премія присуджується за оригінальні твори та нові цікаві тематичні збірники для дітей. За ініціативи творчої інтелігенції міста Звягель у 1999 році засновано Музей родини Косачів. На фасаді розміщено меморіальну дошку із скульптурно-барельєфним зображенням: Петро та Ольга Косачі та їх троє дітей – Михайло, Лариса (Леся Українка) та Ольга, які народилися у Звягелі.

На будинку редакції газети «Гадяцький вісник» є меморіальна дошка з написом: «В цьому будинку редактором газети «Рідний край» Гадяцького земства з 1907 по 1919 рік працювала відома українська письменниця Олена Пчілка (Ольга Петрівна Драгоманова)». Волинь першою почала підіймати Олену Пчілку із

пласту забуття. Визначною подією у літературному житті стало видання у 1999 році наукового збірника «Олена Пчілка і Волинь», до

якого увійшли матеріали науково-практичної конференції, що відбулася у Луцьку 29-30 червня 1999 року, до 150-річчя від дня народження та 50-річчя Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека в місті Луцьку носить ім'я Олени Пчілки.

У 2011 році, перед книгозбірнею, з нагоди 162-ї річниці від дня народження урочисто відкрили перший в Україні пам'ятник Олені Пчілці, який споруджено на благодійні кошти лучан. Автор погруддя – Микола Обезюк. У червні 2024 року Україна відзначатиме 175-річчя від дня народження Олени Пчілки. Згідно з рішенням сесії міської

ради в Звягельській міській територіальній громаді 2024 рік оголошено роком Олени Пчілки.

Твори письменниці

Пчілка О. «Золоті дні золотого дитячого віку...» : автобіографічний нарис / О. Пчілка ; упоряд., підготов. текстів, передм. та прим. Л. Мірошниченко, А. Ріпенко ; худож. оформл. О. А. Базилевича. – Київ : Веселка, 2011. – 79 с.

Пчілка О. Гарбузова родина : вірші: фольклор. записи / О. Пчілка ; худож. Л. Решетова. – Дніпропетровськ : Дніпрокнига, 1998. – 10 с. : іл. – (Чарівна книжечка).

Пчілка О. Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, казки, фольклор. записи / О. Пчілка ; худож. І. Литвин ; упоряд. та передм. О. Таланчук. – Київ : Веселка, 1991. – 334 с.

Пчілка О. Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, казки, фольклор. записи / О. Пчілка ; іл. Є. Рудюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. – 271 с. : іл. – (Світовид : бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах. Серія 3. Література 20 століття).

Пчілка О. Дивна хатка : вірші / О. Пчілка ; упоряд. Р. Заславський ; худож. Л. Іванова. – Київ : Веселка, 1986. – 32 с. : іл.

Пчілка О. Дивна хатка : вірші / О. Пчілка ; упоряд. Р. Заславський ; худож. Л. Іванова. – Київ : Веселка, 1988. – 32 с. : іл.

Пчілка О. Діточкам : вірші для дітей дошк. та мол. шк. віку / О. Пчілка ; худож. Л. О. Королевська. – Дніпропетровськ : ВАТ «Дніпрокнига», 1998. – 8 с. : іл.

Пчілка О. Дітям / О. Пчілка. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 76 с.

Пчілка О. Збентежена вечеря / О. Пчілка ; худож. Л. Іванова. – Київ : Веселка, 1970. – 28 с. : іл.

Пчілка О. Козачка Олена : посвята М. В. Лисенкові. Поема / О. Пчілка ; іл. В. Михальської ; упоряд. В. Комзюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 58 с. : іл.

Пчілка О. Малий музика Моцарт : казки, байки, вірші / О. Пчілка ; іл. О. Г. Тимошенкова. – Харків : Ранок, 2019. – 112 с. : іл. – (Шкільна бібліотека).

Пчілка О. Сосонка : збірка / О. Пчілка ; упоряд. та передм. О. Шевченко ; іл. О. Літвінова. – Київ : Школа, 2007. – 175 с. : іл. – (Хрестоматія школяра).

Пчілка О. Твори / О. Пчілка. – Київ : Дніпро, 1971. – 460 с. : іл.

*****

Улюблені казки / переказ О. Пчілки, В. Середи, В. Дяченко ; худож. Д. Лемко, К. Мартинович, А. Халілова, І. Якімова. – Київ : Перо, 2010 (Китай). – 22 с. : іл. – (Казкова бібліотека).

Коханій мамі : твори та нар. пісеньки / Т. Шевченко, О. Пчілка, Б. Грінченко, Л. Антонова ; худож. О. Продан. – Київ : Розумна дитина, 2011. – 21 с. : іл.

Література про письменницю

Олена Пчілка – дітям / упоряд. В. Комзюк, Н. Пушкар. – Львів : Априорі, 2015. – 79 с. : іл.

Олена Пчілка і Волинь : науковий збірник : матеріали науково-практичної конференції 29-30 червня 1999 року. – Луцьк, 1999. – 109 с. : іл.

*****

Андрєєва Т. Олена Пчілка. З досліджень та популяризацій українських народних узорів / Т. Андрєєва // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : зб. наук. праць. Матеріали Волин. обл. наук.-етнограф. конф. м. Луцьк, 10-11 квітня 2003р. Вип. 11 / відповідальний за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2003. – С. 32-34.

Більчук М. Олена Пчілка / М. Більчук // Українські та зарубіжні письменники : розповіді про життя і творчість: посібник / М. Більчук. – Тернопіль, 2007. – С. 132-134.

Іскорко-Гнатенко В. Олена Пчілка та її «Молода Україна» / В. Іскорко-Гнатенко // Література. Діти. Час, 1990 : зб. літ.-критич. ст. про дит. л-ру. вип. 15 / В. Іскорко-Гнатенко ; упоряд. В. Я. Неділька. – Київ, 1990. – С. 132-138.

Кодлюк Я. П. Олена Пчілка / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова // Сто розповідей про письменників : довід. для вчителів поч. кл. / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова. – Київ, 2006. – С. 116-118.

Комзюк В. Ольга Косач-Кривинюк – збирачка українських узорів / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : зб. наук. праць. Матеріали Волин. обл. наук.-етнограф. конф. м. Луцьк, 10-11 квітня 2003р. Вип. 11 / відповідальний за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2003. – С. 34-36.

Одарченко П. Олена Пчілка / П. Одарченко // Українки в історії / П. Одарченко ; за ред. В. Борисенко. – Київ, 2004. – С. 176-181.

Олена Пчілка (Ольга Петрівна Драгоманова-Косач) // Історія української літератури 19 ст. (70-90-ті роки). У 2 кн. : Кн. 1 / за ред. О. Д. Гнідан. – Київ, 2002. – С. 239-285.

Олена Пчілка // Дивосвіт «Веселки» : антол. л-ри для дітей та юнацтва у 3 т. Т. 1 : українська література / упоряд. та бібліогр. довідка Б. Й. Чайковського та ін. ; худож. оформ. М. С. Пшінки. – Київ, 2004. – С. 297-305.

Олена Пчілка // Українська література : довід. для абітурієнтів та школярів / упоряд. В. А. Мелешко [та ін.]. – Київ, 2012. – С. 260-261.

Олена Пчілка // Література України : фольклор. Літописи. «Історія Русів». Л-ра 17-18 ст. Л-ра 19-20 ст. «Розстріляне відродження». Письменники діаспори / авт.-упоряд. В. М. Скляренко, Я. О. Батій ; худож.-іл. Г. В. Беззубова. – Харків, 2006. – С. 144-146. : іл. – (Дитяча енциклопедія).

Ошуркевич О. Родина Косачів у спогадах волинян / О. Ошуркевич // До джерел / О. Ошуркевич. – Луцьк, 2008. – С. 101-124.

Погрібний А. Скорбна мати українського письменства / А. Погрібний // Поклик дужого чину : статті. Портрети. Силуети. Наближення. Публіцистика / А. Погрібний ; упоряд. Г. Г. Погрібна. – Київ, 2009. – С. 525-528.

Пчілка Олена // Усі письменники і народна творчість : довід. / Н. Черсунова, Р. Рутько, О. Козир [та ін.]. – Київ, 2007-2008. – С. 249-250.

Левченко Г. «Він так багато зробив і для мене сособисто: коли б не він, все життя моє б минуло б зовсім по іншому, зійшло б на інший шлях...» : Михайло Драгоманов, Олена Пчілка і цінності роду Драгоманових / Г. Левченко // Дивослово. – 2019. – № 10. – С. 40-48.

Остапенко Г. Леся Українка – видатна донька України : літературна студія / Г. Остапенко // Джміль. – 2021. – № 2. – С. 19-23.

Перевощенко В. «Олені Пчілці низенько кланяюсь...» : приїзд Великого Каменяря до Косачів у Колодяжне / В. Перевощенко // Віче. – 2009. – 3-9 вересня – С. 4.

Пушкар Н. 29 червня 170 років від дня народження Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині, 2019. – Луцьк, 2018. – С. 117-119.

Рожко В. Мати Лесі Українки сповідувала українську православну віру : [Олена Пчілка] / В. Рожко // Віче. – 2009. – № 21. – 28 травня-3 червня – С. 10.

Рожко В. Релігійний світогляд Олени Пчілки / В. Рожко // Волинь-Нова. – 2009. – №79. – 21 липня. – С. 8.

Струцюк Й. З усіма бідами та клопотами колодяжненці йшли до пані Ольги : [Олена Пчілка] / Й. Струцюк // Віче. – 2010. – № 2. – 14-20 січня. – С. 10.

Чашук М. 29 червня 175 років від дня народження Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки / М. Чашук //

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині 2024. – Луцьк, 2023. – С. 98-101.

Електронні ресурси

1849 року народилася Олена Пчілка, письменниця [Електронний ресурс] // Український інститут національної пам'яті : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lypen/17/1849-narodylasya-olena-pchilka-pysmennycya/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 11.04.24.

Олена Пчілка [Електронний ресурс] // Вікіпедія : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Олена_Пчілка_. – Назва з екрану. – Дата звернення: 11.04.24.

Олена Пчілка – аристократка української літератури [Електронний ресурс] // Український інтерес : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uain.press/blogs/olena-pchilka-arystokratka-ukrayinskoyi-literatury-1278339#google_vignette. – Назва з екрану. – Дата звернення: 10.04.24.

Пчілка Олена [Електронний ресурс] // Укр.Ліб : [веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1898>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.04.24.

Олена Пчілка цікаві факти [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua [веб-сайт]. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/olena-pchilka-tsikavi-fakti/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.04.24.

Волинська обласна бібліотека для дітей

просп. Волі, 37, м. Луцьк, 43010

тел. (0332) 757-961, 242-497

<http://www.biblioteka.volyn.ua>

e-mail: vol.odb2020@gmail.com